

розвитку українського модернізму : Збірник наукових праць. Випуск 6. Ред. колегія: Н. Поляруш, В. Ткаченко, І. Зелененька, В. Крупка. Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2019. С. 16–22.

3. Кузьменко О. Стрілецькі пісні як феномен культури українців. *Стрілецькі пісні : вступна стаття О. Кузьменко. Упоряд. О. Кузьменко. Львів, 2005. С. 5–15.*

4. Липа Ю. Поезії : Уклав Є. Маланюк. Торонто, 1957.

5. Маланюк Є. Вибрані поезії 1923–1943. Краків : Українське Видавництво, 1943. 172 с.

6. Маланюк Є. Юрій Липа – поет. Твори : у 10 т. Т. 1. Львів : Каменяр, 2005. С. 470–488.

7. Роздольська І. Літературний феномен Українських Січових Стрільців : функціонування та структура покоління : монографія. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 444 с.

8. Червак Б. Між лезом меча і сріблом полину. Збірник статей. Дрогобич, Націоналістичний клуб ім. О. Ольжича, 1994. 71 с.

Мерещук Марина Віталіївна – здобувачка СВО бакалавра факультету філології й журналістики імені Михайла Стельмаха Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)).
Наукові інтереси: історія української літератури ХХ століття.

Анна Хомич
Науковий керівник – ст. викл. Пойда О. А.

ПРОБЛЕМА ДУХОВНОСТІ У РОМАНІ В. ПІДМОГИЛЬНОГО «НЕВЕЛИЧКА ДРАМА»

Анотація. Статтю присвячено розгляду занепаду духовності людей крізь призму їхнього внутрішнього світу

та способу життя у романі В. Підмогильного «Невеличка драма».

Ключові слова: В. Підмогильний, духовність, «Невеличка драма», людина, суспільство, гуманність.

Annotation. The article is devoted to the consideration of the decline of people's spirituality through the prism of their inner world and way of life in the novel "A Little Drama" by V. Pidmogylny.

Keywords: V. Pidmogylny, spirituality, "Little drama", human, society, humanity.

Дослідження творчості Валер'яна Підмогильного не втрачає своєї актуальності й у наші дні, адже дедалі посилюється цінність його творів та думок. Письменник, який здатний мислити оригінально, вихований на кращих взірцях української та європейської класики, як і його колеги по перу – М. Могилянський, Є. Плужник, М. Хвильовий та інші. В. Підмогильний поставив особистість у центр творів, зосередившись на духовності, психологізмі та внутрішніх переживаннях своїх героїв.

Недаремно Г. Костюк наголошував на тому, що «...за багатством суспільних подій свого часу він не загубив людини. Він бачив її, розумів і творив її образ в усій суспільній, психологічній і біологічній складності» [Луцій 2000].

Предметом наших досліджень постав роман В. Підмогильного «Невеличка драма». У складні часи український письменник не міг уникати важливих для усіх філософських проблем. У своїй творчості прозаїк завжди цікавився філософською темою та зображенням характерів персонажів. Духовність – характерна ознака унікальної прози В. Підмогильного.

На філософські та духовні ознаки у творчості В. Підмогильного вказувало багато літературознавців, зокрема Г. Костюк, В. Мельник, І. Михайленко, Р. Мовчан, Ю. Шерех, М. Тарнавський, В. Шевчук та інші. Роман

В. Підмогильного «Невеличка драма» посідає визначне місце в художньому доробку автора. Його твори цікавлять читачів та літературних критиків донині.

Мета нашої статті – проаналізувати роман В. Підмогильного, а також виокремити проблеми духовності головних героїв твору крізь призму їхнього внутрішнього світу та морального стану.

«Невеличка драма» – інтелектуальний роман, тобто твір, у якому наявні філософські та духовні концепти. У творі присутні різноманітні проблеми життя, які намагалася вирішити філософська наука. Внутрішній світ людини та її довкілля, українська душа та українізація, неоднакові конфлікти між розумом та серцем, коханням та обережністю – основні питання, які порушуються автором у цьому романі. У «Невеличкій драмі» В. Підмогильного проблематика стосується людського життя, детального викладу думок та переживань персонажів, обговорення між різними за світоглядом героїв твору – все це ознаки жанрового різновиду інтелектуального роману. У той же час це – показ фатального впливу міщанства на духовність особистості. «Автор «Невеличкої драми» акцентує увагу на тому, що доведені до автоматизму спрощення в усіх галузях життя (хай навіть в ім'я прискорення грандіозних результатів) ведуть насамперед до духовного збіднення і спустошення» [Луцій 2000].

Головні герої твору – Марта Висоцька та Юрій Славенко. Ці люди зовсім протилежні одне одному. Вони мають різні уявлення про життя і місце людини у великому світі. Марта – звичайна дівчина, яка приїхала з села до великого міста, але, водночас, вона – сильна особистість. Дівчина відчуває самотність у місті, яке її переслідує. Вона – щира, цікава, розумна, заглиблена у свій багатий внутрішній світ. Марта чуттєво ознайомлюється із навколишньою дійсністю, намагається влаштувати особисте життя. У романі дівчина постає втіленням українського національного характеру. У цьому інтерпретуванні образ

Марти набуває символічності, втілюючи в життя кохання, чуттєвість, гармонію та ніжність.

В. Підмогильний показує людину, яка знаходиться в складних стосунках зі світом, зокрема з колом людей, які мають різні погляди на життя. Письменник, щоб зрозуміти людей, їхні ідеали та переконання, створив героїв з різними духовними цінностями. Український письменник прагнув проникнути в глибинні процеси внутрішнього світу особистості. Усі герої роману – це особливий погляд на життя та роль людини в світі, своєрідність пізнання дійсності.

Валер'яна Підмогильного непокоїло утвердження в суспільстві бездумного раціоналізму. У цьому процесі він вбачав ознаки занепаду духовності [Луцій 2000].

Марта – неймовірно щира та душевна особистість. Вона постає перед нами справжньою, не лукавить та не грає якоїсь ролі. Мрія в житті Марти набуває важливішого значення, ніж для будь-кого з персонажів роману. В. Підмогильний як гуманіст відчув, що суспільство в результаті розвитку науки та техніки зовсім занепадає та забуває про духовність. Герої твору опираються на розвиток та науковість, тоді як за звичайних умов життя все повинно бути інакше.

«Знедуховлений часопростір, показаний у романі «Невеличка драма», відкривав перспективу тотальної плебеїзації суспільства, якому інтелігент стояв на заваді, уявлявся як «людина із зав'язаною волею». Поряд з тенденціями цивілізаційної деморалізації прозаїк порушував небезпечні ознаки денаціоналізації» [Ковалів 2010].

Як і М. Хвильовий та М. Куліш, В. Підмогильний гостро ставить питання «бути чи не бути» українському національному відродженню. Його активно обговорюють персонажі роману. Зокрема, їм по-різному доводиться реагувати на українізацію. Сусіди Марти – це міщани, які не поважають українську мову та вважають її непривабливою.

Ставлення різних верств населення до української мови можна простежити крізь призму світобачення різних персонажів роману. Наприклад, Іванчук спочатку розмовляє українською, але після нехтувань влади навчає своїх дітей не поважати рідну мову. А росіянка Ірен вчить українську мову, щоб протистояти українізації й затьмарити очі Марті. У думках Славенка не має місця нації, адже вона – не наука та техніка, а тому не піддається аналізу. Він читає українською, але це відбувається не тому, що він любить та поважає рідну мову, а тому, що йому треба віддати «данину» владі. У той же час Марта – свідомо українка, дівчина, яка обожнює все українське, і те, що вона постійно розмовляє рідною мовою, ще більше це підкреслює.

Національну свідомість Марти охарактеризувала Ірен: «Вона українка, при чому з того молодого покоління, яке не задовольняється вже українською школою на селі, виданням українських книжок, театральними виставами, як це було в батьків їхніх. По крамницях вони запитують все по-українськи, до того ж голосно, демонстративно, і вимагають, щоб їх розуміли» [Підмогильний]. В. Підмогильний порушує питання громадянина, мови, нації та держави. Автор показує читачеві справжню картину життя і не прикрашає її, вважаючи, що майбутнє нації – у духовному достатку і свідомості кожного українця.

Для свого роману В. Підмогильний застосував розповідну форму. Оповідач у творі є важливим, адже бере участь у сюжетно-композиційній структурі. Він вдається до минулого героїв, думок над психологічними станами, змальовує дії персонажів, аналізуючи їх душевний світ. У той же час присутнє іронічне ставлення оповідача до зображуваного, особливо влучно це простежується у назвах розділів, які переплітаються з назвою роману «Невеличка драма». Невзаємне кохання поступається розповіді про внутрішнє багатство героїв, про розвиток людини. Розвиток може бути примітивним, як у міщанина, ілюзійним, як у

Льови Роттера, раціоналістичним, як у Славенка, духовно багатим, як у Марти.

Розмови між героями в діалогічній формі відіграють важливу роль у розкритті духовного та початку світу кожного з них, адже потаємність людської душі поступово розкривається у спілкуванні. Варто звернути увагу на те, що характеристика персонажів іншими також виявляє думки та характери тих чи інших героїв роману. Життя героїв В. Підмогильний зображує через зовнішні ознаки: обличчя, голос, мову, жести тощо. Про них також говорять їхні речі та будинки.

Отже, «Невеличка драма» В. Підмогильного – це роман про занепад духовності та гуманності людей. Автор дуже влучно охарактеризував психологічні та особистісні світи своїх героїв. Переживання, думки, дії та ставлення персонажів роману стають показниками їхнього внутрішнього стану.

Література

1. Луцій С. Великі проблеми «Невеличкої драми» В. Підмогильного. *Слово і час*. 2000. № 2. С. 37–39.
2. Луцій С. «Художні моделі буття в романах В. Підмогильного». Автореферат дис. на здобуття наук. ступеня к. філ. н. Київ, 2000. 19 с.
3. Ковалів Ю. Урбаністичні парадокси у романі «Невеличка драма» В. Підмогильного. *Актуальні проблеми слов'янської філології*. Серія : Лінгвістика і літературознавство, 2010. Вип. XXII, Ч. 2. С. 442–448.
4. Підмогильний В. Невеличка драма. URL: <http://surl.li/glzdu>

Хомич Анна Миколаївна – здобувачка СВО бакалавра факультету філології й журналістики імені Михайла Стельмаха Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)).

Наукові інтереси: історія української літератури кінця XIX – початку XX століття.

Вікторія Приймук

Наук. керівник – к. філол. н., доц. Поляруш Н. С.

НОВАТОРСЬКЕ ПРОЧИТАННЯ ПОВІСТІ ІВАНА БАГРЯНОГО «ОГНЕННЕ КОЛО»

Анотація. У статті з'ясовано історичну основу повісті, новаторство автора в осмисленні подій Другої світової війни, особливості сюжету, композиції, жанрової природи, образної системи.

Ключові слова: повість, війна, композиція, сюжет, жанр.

Annotation. The article examines the historical basis of the novel, the author's innovation in comprehending the events of the Second World War, the peculiarities of the plot, composition, genre nature, and figurative system.

Keywords: story, war, composition, plot, genre.

Іван Багряний (Лозов'ягін Іван Павлович) – український поет, прозаїк, політичний діяч, публіцист. Незадовго до смерті був висунутий на Нобелівську премію з літератури. За романи «Тигролови» та «Сад Гетсиманський» посмертно у 1992 році отримав Шевченківську премію.

Повість «Огненне коло» – унікальний твір Івана Багряного про трагедію під Бровами 1944 року й про «абсурдність війни для знищеного поневолювачами, розтерзаного між арміями тоталітарних держав українського народу» [Колошук 2010: 89].

«Огненне коло» Івана Багряного вимагає і сьогодні нового прочитання, зокрема осмислення автором війни. Серед праць, присвячених «Огненному колу», варто назвати наукові студії А. Юриняка, І. Пліш, О. Лавер, К. Тюріної,